

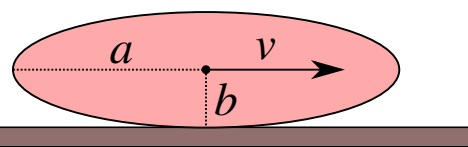
Kísérleti fizika gyakorlat 1. 9. feladatsor

Bármelyik feladat szerepelhet röpdolgozatban. A feladatokat a hallgatók oldják meg a táblánál.

25.A Egy ρ_1 sűrűségű anyagból R sugarú tömör gömböt, egy $\rho_2 = 2\rho_1$ sűrűségű anyagból pedig egy vele megegyező m tömegű és külső méretű, de belül koncentrikus r sugarú üreget tartalmazó vastag gömbhéjat készítettünk. (Ismertnek tekintjük a homogén tömör gömb tehetetlenségi nyomatékára vonatkozó összefüggést.)

- a) Mekkora az üreg sugara a külső sugárhoz képest?
- b) Határozd meg a TKP-i tehetetlenségi nyomatékokat a tömeggel és a sugarakkal kifejezve!
- b) Mi lesz a két test gyorsulásának aránya egy lejtőn legördítve őket?

25.B Egy tömör, ellipszis keresztmetszetű egyenes hasáb az ábrán látható módon, a stabilis egyensúlyi helyzetében fekszik egy sík asztallapon. Az ellipszis fél nagytengelye a , fél kistengelye b . Ezután meglökjük a hengert úgy, hogy a

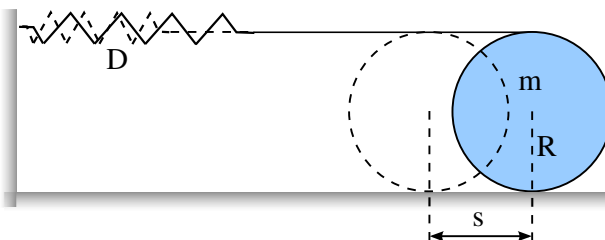
tömegközéppontja v sebességgel mozogjon vízszintesen. A henger végig tisztán gördül a síkon. Egy ellipszis alakú henger tehetetlenségi nyomatéka a szimmetriatengelyére $\Theta = m(a^2 + b^2)/4$

- a) Mekkora lesz a henger szögsebessége a kezdőpillanatban?
- b) Legalább mekkora v sebességgel lökjük meg a hengert, ha szeretnénk, hogy átbukjon az instabil egyensúlyi helyzetén, amikor a nagytengely függőleges?
- c) Láthatjuk, hogy a henger (saját)perdüllete nem marad meg. Melyik erők forgatónyomatéka változtatja meg? Egy tetszőleges helyzetben rajzoljuk fel az ellipszist, és rajzoljuk fel a rá ható erőket!

26.B Egy biliárdasztalon egy v_0 sebességgel tisztán gördülő m tömegű homogén golyó „telibe talál” egy ugyanolyan tömegű és méretű álló golyót. Az ütközés tökéletesen rugalmas, a gördülési ellenállás és a golyók közti súrlódás elhanyagolható, az ütközés nagyon gyorsan végbemegy. A golyók és a talaj közötti súrlódás viszont nem hagyható el, a súrlódási együttható legyen μ .

- a) Mely mennyiségek maradnak meg az ütközés során? Hogyan mozognak a golyók az ütközés után? (Milyen kezdeti feltételekkel és milyen dinamika szerint?)
  - b) Elegendően hosszú időt várva a golyók már egyenletes sebességgel gördülnek. Mennyi időt kell ehhez várnunk az egyes golyók esetén?
  - c) Elegendően hosszú idő múlva mekkora lesz a golyók állandósult sebessége? Mekkora az eredő impulzusuk?
- (Bónusz: Mi történne kvalitatíve, ha a golyók közt is jelentős súrlódás lenne?)

27.A Egy homogén tömegeloszlású, tömör hengerre zsinórt csévélünk és vízszintes asztalra helyezzük. (A henger tömege m , sugara R .) A zsinórt D rugóállandójú rugó közbeiktatásával a falhoz rögzítjük. A rugó nyújtatlan állapotától indulva (de a zsinór már épp kifeszül) a hengert jobbra gördítjük úgy, hogy a tömegközéppontja s távolságot mozduljon el, majd kezdősebesség nélkül magára hagyjuk. (A tapadási súrlódás elegendően nagy ahhoz, hogy a henger tisztán gördüljön.)

- a) Mennyivel nyúlt meg a rugó?

- b) Határozzuk meg a henger tömegközéppontjának gyorsulását az elengedés pillanatában!
 c) Mekkora legyen a tapadási súrlódási együttható, hogy a henger tényleg ne csússzon meg?
 (Egy homogén henger tehetetlenségi nyomatéka a szimmetriatengelyre $\frac{1}{2}mR^2$.)

27.C Az ábrán látható mindkét homogén tömör korong tömege m , sugara R . Feltekerjük rájuk egy kötélt két végét, és az egyik korongot állócsigaként használjuk. Ez a tengelye körül súrlódás nélkül szabadon elfordulhat, a rögzítés tömege elhanyagolható. A rendszert nyugalomból indítjuk. (A kötélt nem csúszik meg a korongokon, a tömege elhanyagolható.)

a) Rajzold le a ható erőket, és írd fel az erő- és nyomatéki egyenleteket. Milyen kényszerek jellemzik a rendszert? (8 pont)

b) Határozd meg a szöggyorsulásokat és a másik korong tömegközéppontjának gyorsulását! (4 pont)

c) Mekkora a kötél erő? (2 pont)

d) Mekkora forgási energiák jellemzik a rendszert, mire az alsó korong h magasságnyt süllyed? (5 pont)

